
МОВОЗНАВСТВО

УДК 81–11

DOI 10.3165/2520-6966-2019-13f -96-115-125

А. І. Бондаренко

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та методики її навчання Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
email: alla_bon@ukr.net

Основні аспекти вітчизняних лінгвокультурологічних досліджень

У статті узагальнено досвід українських мовознавців щодо отримання лінгвокультурологічних знань. На основі методологічних чинників розмежовано основні аспекти досліджень із лінгвокультурології. Уналежнено найбільш помітні праці українських лінгвістів до відповідних напрямків цієї галузі, розкрито новизну та механізми наукових пошуків. Схарактеризовано внесок вітчизняних мовознавців до розбудови термінологічного апарату лінгвокультурології, вироблення методів аналізу, знаходження нових явищ, які характеризують мовно-культурні зв'язки. Висвітлено механізми вирішення ключових проблем цієї дисципліни. Багатомірність лінгвокультурологічних студій пояснює, по-перше, походження аналізованого напрямку досліджень, по-друге, його становлення в межах інших ділянок мовознавства, системне співвідношення з лінгвістичними парадигмами, а по-третє, інтегративну специфіку, зв'язок із низкою суміжних галузей знань.

Ключові слова: *вітчизняна лінгвокультурологія, етнолінгвістичний аспект, стилістичний аспект, соціолінгвістичний аспект, когнітивний аспект, лінгвосинергетичний аспект.*

Як відомо, основи лінгвокультурології закладено в працях учених ХІХ ст., які аналізували сутність культурно значущих мовних явищ: Й. Гердера (ідея неповторності народного духу), В. фон Гумбольдта (теорія впливу мовної специфіки на світосприйняття та словесну творчість народу), О. Потєбні (вчення про фольклор як похідну від мови систему), Ф. Буслаєва (теорія зв'язку історії мови з життям народу та його творчістю), О. Афанасьєва (концепція спів-

відношення світогляду слов'ян та їхньої усної народної творчості). Поштовхом до розвитку лінгвокультурології стала гіпотеза мовної відносності (20-ті роки ХХ ст.), авторами якої є американські дослідники Е. Сепір та Б. Ворф. У ній висловлено припущення, що специфіка мовних структур визначає межі світобачення, сприйняття й пізнання реальності. Незважаючи на те, що ця теорія зазнала критики, її раціональне зерно (етнокультурна специфіка мовних явищ) було використано як каталізатор лінгвокультурологічних студій. У 80-х роках ХХ ст. створено теорію концептуальної метафори (праця "Метафори, якими ми живемо" Дж. Лакоффа та М. Джонсона), яка стимулювала формування когнітивного напрямку в лінгвокультурології.

Аналізована інтегративна дисципліна нового типу вивчає засоби та способи реалізації культурологічної функції мови в процесі дискурсивної практики. Спираючись на певні знакові системи, мова й культура відображають світогляд народу та зазнають змін, трансформації в ході історичного розвитку. Перебуваючи в постійній взаємодії, вони структурують когнітивну діяльність людини, формують її аксіологічну картину світу, регулюють суспільну поведінку, впливають на прийняття нею рішень. Відомим є такий факт: після Другої світової війни працівники американського Корпусу миру зіткнулися з проблемою браку порозуміння з представниками інших культур, хоча у власне мовному плані складнощів не було. Така подія свідчить про важливість досліджень у цій галузі знань у зв'язку із сучасними глобалізаційними процесами, в умовах яких необхідно, виявляючи толерантність до співбесідників, уміти здійснювати лінгвокультурний обмін задля досягнення мети спілкування. Учені, які працюють у площині лінгвокультурологічних студій, розглядають специфічні, притаманні певному товариству співвідношення. Ідеться про закріплення в мові матеріальних і духовних надбань етносів, націй, певних соціальних груп (відповідно до вікових, фахових, релігійних ознак та ін.).

Постановка проблеми. Російський дослідник С. Воркачов переконаний у тому, що лінгвокультурологія виникла на початку 90-х років у Російській Федерації та звідти поступово поширилась на значну частину пострадянського простору [5]. М. Алефіренко менш категорично висловлюється про "батьківщину" цієї лінгвістичної дисципліни, вважаючи, що ідеї вчених ХІХ ст. "знайшли свій живий відгук у багатьох слов'янських країнах, як і в Росії" [1, с. 17]. Ґрунтовними в лінгвокультурології є дослідження Н. Арутюнової (логічний аналіз лінгвокультурних явищ); Ю. Степанова (вивчення лінгвокон-

цептів як культурних констант); Микити та Світлани Толстих (характеристика етнолінгвальних феноменів слов'янських культур); С. Воробйова (обґрунтування терміна "лінгвокультурема"); М. Алефіренка (вчення про ціннісно-культурний простір мови); В. Телії (аналіз фразеологізмів як лінгвокультурних продуктів); В. Красних (типологія прецедентних феноменів) та ін. Значний внесок у розвиток цього напрямку мовознавства зробили польські лінгвісти А. Вежбицька (визначення особливостей лінгвокультури на основі її ключових слів); Є. Бартмінський (теорія етнокультурного профілювання з огляду на компоненти значення); білоруська дослідниця В. Маслова (характеристика репрезентативних явищ лінгвокультури); казахська мовознавиця Г. Алімжанова (зіставна лінгвокультурологія, побудована на вивченні реалем, вокативів, ритуалізованих комунікативних ситуацій, культурно маркованих концептів та ін.). Українські дослідники (В. Жайворонок, С. Єрмоленко, В. Кононенко, І. Голубовська, О. Селіванова, А. Мойсієнко, Н. Слухай, О. Левченко, Н. Мех, Т. Вільчинська та ін.) також немало зробили для розвитку лінгвокультурології, про що більш детально йтиметься далі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Диференційний підхід до лінгвокультурологічних досліджень застосувала Л. Кравець, яка виокремила "фразеологічно спрямований (В. Ужченко, О. Селіванова та ін.), концептологічний (В. Кононенко, Л. Лисиченко та ін.), лексикографічний (В. Жайворонок та ін.), лінгводидактичний (В. Кононенко, Л. Мацько та ін.)" напрямки [6]. Пошуки в цій площині тривають з огляду на потребу вироблення класифікаційних критеріїв.

Виділення раніше не вивчених частин загальної проблеми. Через функціонування в науковому просторі значного корпусу лінгвокультурологічних текстів виникає проблема розгляду основних напрямків української лінгвокультурології. Метою цієї розвідки є їх загальна характеристика, яка визначає такі завдання:

1. Визначити критерії розмежування аспектів лінгвокультурологічних досліджень.
2. Схарактеризувати основні напрямки студій у лінгвокультурології.
3. З'ясувати причини багатоаспектності лінгвокультурологічних пошуків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Низка праць засвідчує незаперечні здобутки українських учених у площині цієї дисципліни. Зокрема, результатом зусиль науковців вітчизняних університетів й АН України є сформовані напрямки в аналізованій

галузі лінгвістики. Етнолінгвістичний аспект визначає етнокультурний вимір мовних знаків і процесів. В. Жайворонок у монографії "Українська етнолінгвістика" схарактеризував константи, які підтримують стабільність, стереотипність лінгвокультури, указавши на роль у них ментальних, психічних особливостей, способу міфологізувати дійсність. У словнику "Знаки української етнокультури" цього автора вміщено ілюстрації з давньої української літератури, усної народної творчості, літописних та біблійних текстів, що створює уявлення про спектр джерел, які живлять, транслюють і специфікують українську лінгвокультуру.

Специфіка мовно-культурних елементів створює демаркаційну лінію між образами, уявленнями, у яких на аксіосемантичному тлі постає світобуття для представників різних етносів. І. Голубовська реалізувала етнокультурний підхід до специфікації мовних картини світу (монографія "Етнічні особливості мовних картин світу"), спираючись на одиниці не лише лексико-семантичного, фразеологічного рівнів, а й урахувавши граматичні особливості. У праці використано відомості, які створюють уявлення про відмінності картин світу різних народів: українців, росіян, англійців та ін. У межах східнослов'янських лінгвокультур також існує така специфіка. Н. Слухай студіювала особливості словесної образності виразників споріднених етнокультурних пластів (монографія "Художній образ у дзеркалі міфу етносу" та ін. праці).

Репертуар фонових знань, різних у представників етнічних спільнот, використовують, наприклад, у процесі називання матеріальних та духовних об'єктів. О. Селіванова створила вчення про прецедентну мотивацію процесів номінації в етнокультурі (див., наприклад, її монографію "Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке"), а також систематизувала основи етнокультурної компетенції. Аналогізування різнорідних реалій, понять (наприклад, конкретних й абстрактних) висвічує особливий погляд представників одного етнокультурного товариства. Багатогранність картин світу формують фразеологізми. О. Левченко відома як дослідниця компаративного вивчення фразеологічних систем слов'янських мов, вона є авторкою п'ятимовного словника порівнянь, який ілюструє специфіку лінгвокультурних асоціацій.

Етнічне маркування та пов'язані з ним функції мовних одиниць акумулюють фольклорні тексти, у яких закріплено культурну самобутність. С. Єрмоленко, Т. Беценко, А. Мойсієнко, С. Шуляк та ін. схарактеризували лінгвальні знаки етнокультури в різножанровому

репертуарі усної народної творчості (думи, пісні, загадки, замовляння й ін.). Наприклад, у монографії Т. Беценко "Мова українських народних дум: текстово-образні універсалії" та дисертації розглянуто мовні одиниці, які є виразниками антропоцентричної категорії та текстового континууму. Аналіз здійснено в тематично-подієвому, логіко-граматичному, структурно-композиційному та стилістичному аспектах.

Світобачення, яке визначає історію побутування етносу, сконцентроване у своєрідних шифрах його знань і почувань. Культурні здобутки закріплюють шляхом лінгвальної стереотипізації. На лексикографічному матеріалі Т. Семашко проаналізувала закономірності вербалізації сенсорного коду (монографія "Мовні стереотипи із сенсорним компонентом в українській лінгвокультурі"). За допомогою сполучуваності лексики темпоральної групи в складі фразеологізмів та на основі етимологічного аналізу А. Бондаренко виявила основні когнітивно-семантичні вектори часу в наївній (донауковій) картині світу, які створюють уявлення про темпоральний код українців (монографія "Темпоральність у поетичній мові ХХ ст.") [4].

Стилістичний аспект досліджень в аналізованій галузі мовознавства становить розгляд організації художнього дискурсу крізь призму культурних особливостей, пов'язаних з естетично валентною мовотворчістю. С. Єрмоленко створила концепцію лінгвосеміотичних культурних феноменів (монографія "Мовно-естетичні знаки української культури"). Традиційне в лінгвокультурі нагадує про себе впродовж процесу засвоєння мовою усіх соціокультурних змін. Л. Ставицькій належить характеристика національно маркованих мовних одиниць у контексті культурних явищ епохи (монографія "Естетика слова в українській поезії 10–30-х рр. ХХ ст."). Вивчивши наслідки розгортання образних стереотипів, дослідниця з'ясувала співвідношення загальнонародної норми з особливостями мистецького напрямку та словесно-художніх ідіосистем.

Лінгвокогнітивний аспект охоплює численні праці українських науковців, які розробляли методики дослідження національно маркованих концептів та фреймів як форм репрезентації знань, уявлень і переживань виразників національної культури. Дослідники розглядають вербалізацію центральних концептів, сформованих у релігійних, художніх, публіцистичних текстах, а також на рівні розмовної мови. Наприклад, М. Скаб, застосувавши парадигматичний, синтагматичний та словотвірний підходи, простежила динаміку концепту "душа" в українській мовно-світоглядній системі. Розглядану структу-

ру репрезентації знань уміщено в лінгвокультурну площину обрядовості, переживань етносу, розглянуто як форму релігійної свідомості. Мовознавиця запропонувала погляд на сакральну сферу як регламентовану, структуровану та прогнозовану. Лінгвокультурні особливості народу значною мірою визначають його вірування. Т. Вільчинська здійснила дослідження "Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII–XVIII ст." в контексті язичницького та християнського світоглядів.

Когнітивний вимір виявляють системні дослідження. Увагу науковців привертає не лише релігійна, а й мистецька картина світу. В. Іващенко в монографії "Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу" розглянула структуру концепту "кобзар". Мовознавиця дослідила механізми концептуалізації та параметри моделювання наповненості мистецтвознавчих сфер. Визначено систему номенів і термінопонять, які репрезентують концепт "кобзар". Структури репрезентації знань учені розглядають за допомогою фрагментів різних картин світу. На основі аналізу макрополів, які вербалізують концепт *logos* (*Розум, Мова, Творчість, Закон*) у наукових, релігійних, художніх текстах, Н. Мех розробила та ввела до наукового обігу багатовимірне поняття "лінгвокультурологема" (див. докторську дисертацію "Лінгвокультурологема ЛОГОС: когнітивний, прагматичний, функціонально-стилістичний аспекти"). У згаданій праці запропоновано обґрунтування кореляцій цієї категорії зі змістом понять *мова, розум, творчість, закон*. Концепт ЛОГОС змодельовано як універсалію, яка перебуває на вершині ієрархії смислових утворень концептосфери.

Лінгвокультурну специфіку становлять також гендерні стереотипи: кожен етнос по-своєму тлумачить особливості узагальнених образів жінки та чоловіка. Т. Сукаленко побудувала модель метафоричного вираження концепту "жінка" в українській лінгвокультурі. На основі мікроконцептів, пов'язаних із зовнішніми, внутрішніми, фізичними й соціальними характеристиками, мовознавиця з'ясувала образну репрезентацію статі (монографія "Метафоричне вираження концепту "жінка" в українській мові"). Дослідниця розмежувала когнітивні паралелі, які допомагають зрозуміти особливості сприйняття жінки в українській лінгвокультурі. Особу жіночої статі аналогізовано з природою, архетипною стихією, твариною, птахом, комахою, рослиною, артефактом (побутовою реалією, продуктом харчування), міфічною істотою (янголом, богинею, відьмою та ін.). У річищі своє-

рідного "гендерного буму" (Л. Ставицька) визначено архетипність, міфологічність, оцінність фемінно маркованого змісту метафор.

До аналізу репрезентації знань в українській лінгвістиці сформовано підхід, в основі якого перебуває врахування множинності когнітивних структур. В. Кононенко відомий як автор видання "Концепти українського дискурсу" та інших праць, у яких розглянуто такі культурно марковані одиниці, як *доля*, *воля*, *надія*, *гріх*, *мати*, *земля* та ін., визначено їхню співвідносність із мовотворчістю класиків української літератури. Лінгвокультурні відомості становлять також структуру фреймів. Л. Кравець визначила основні донорські та реципієнтні зони й окреслила когнітивну карту метафор української поезії ХХ ст., пояснила чинники метафоричного динамізму за допомогою компаративного фрейму (монографія "Динаміка метафори в українській поезії ХХ ст."). Як бачимо, можна вести мову про два основні підходи до вивчення структур репрезентації знань: інтенсивний (дослідження присвячено одному концепту) та екстенсивний (учений зосереджує увагу на кількох структурах репрезентації знань).

У межах соціолінгвістичного напрямку лінгвокультурологічних студій науковці розглядають явища, пов'язані з виходом за межі мовної норми в річище ігрових традицій національної культури, інтенцією карнавалізації повсякденного спілкування, яке своєрідно нейтралізує психічний негатив від сприйняття буденщини. "Піонерським" лексикографічним виданням, який означає цей напрямок, є "Перший словник українського молодіжного сленгу", який уклала С. Пиркало (за ред. Ю. Мосенкіса). Вивчаючи обценну лексику в контексті соціокультурної ситуації епохи, Л. Ставицька зазначала: "У різнотипних дискурсах жаргонне слово перетворюється на своєрідний концентрат опозиційної до соціально схвалених норм поведінки, альтернативної, необов'язкової парадигми буття" [7, с. 14]. Відомі напрацювання дослідниці – це "Короткий словник жаргонної лексики української мови", "Український жаргон. Словник", "Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників". У передмовах до цих видань мовознавиця наголошувала на використанні позанормативних слів як вияві самобутньої сміхової культури українців у важких суспільних умовах: "У лінгвокультурному просторі жаргонної лексики екзистує окрема людина, покоління, етнос" [7, с. 12].

Аналіз лінгвокультурних феноменів у методичному аспекті дає можливість вивчити проблему викладання культурології в університетах, уточнити її предмет й об'єкт, зміст, завдання та методи

отримання лінгвокультурологічних відомостей. У монографії "Мова у контексті культури" та посібнику "Українська лінгвокультурологія" В. Кононенко застосував текстоцентричний принцип аналізу. Використавши лексикографічний підхід, О. Потапенко уклав "Словник символів культури України", у якому вміщено 22 тематичні групи культурно маркованої лексики. Л. Мацько запропонувала модель лінгвокультурологічного вивчення текстів на основі типології лінгвокультурем (реалем, сигніфікативних та конотативних, тропеїчних і фігуральних, символіко-предметних, а також фразеологізмів, номінацій місяців і свят й ін.) [7, с. 361–364]. Т. Беценко розробила алгоритм розгляду художніх текстів на основі проблемно-тематичного, жанрового, стилістичного аналізу, урахувавши різномірні мовні одиниці, які перебувають у тісному зв'язку з етнолінгвістичними, етноментальними, мовнокультурними, менталітетознавчими відомостями [2].

Актуальним у сучасному взаємозумовленому світі є дослідження проблеми міжкультурної комунікації. Знаючи лінгвокультурні особливості етносів, націй, можна забезпечити продуктивність відносин між народами та особисті взаємини, що важливо з огляду на глобалізаційні процеси. *Міжкультурна комунікація* (термін, який увели Е. Холл і Г. Тейлер) становить обмін інформацією з урахуванням лінгвокультурної специфіки співрозмовників. Якщо згадана теорія в США була затребувана вже в 40-х роках (у зв'язку зі створенням Інституту служби за кордоном), у Західній Європі в 70–80-х, то в Східній – у 90-х рр. ХХ та ХХІ ст., коли країни колишнього "соціалістичного табору" стали здійснювати інтеграцію у світову соціокультурну спільноту.

Українські дослідники активно відгукнулися на нові виклики часу. Ф. Бацевич уклав "Словник термінів міжкультурної комунікації", у якому знайшли місце такі категорії цієї дисципліни, як *лінгвокультурний код*, *культурний шок*, *аккультурація*, *інкультурація* та ін. В. Манакін, автор посібника "Мова і міжкультурна комунікація", який започаткував нову серію видань, аргументує спільність і відмінність лінгвокультур, аналізує картини світу, концептосфери й розглядає їхні специфічні риси. На особливу увагу в цьому джерелі заслуговує розділ "Типи культур і міжкультурні стилі комунікації", у якому пояснено характеристику різних культур за спрямуванням на мету діяльності, за дистанцією до влади, за гендерною ознакою й ін.

Лінгвосинергетичний напрямок лінгвокультурології вивчає мову як об'єкт зовнішнього соціокультурного впливу та постійних змін і

становить сформовану завдяки взаємодії низки підсистем складну систему. Остання надається до лінгвосинергетичного аналізу, який формують праці вітчизняної мовознавиці Л. Піхтовникової. Розглядаючи синергійні риси дискурсу байки, дослідниця здійснює об'єктивацію атрактора й репелера як головних чинників існування нерівновагової системи. Аналізуючи лінгвокультурний феномен часу, А. Бондаренко в докторській дисертації "Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ ст. в інтегративному вимірі" запропонувала погляд на субсистему словесних образів часу вказаного періоду як динамічне нерівновагове утворення. З одного боку, його стимулює соціокультурне середовище, а з іншого – ним керують внутрішні чинники. Упродовж усього століття цю субсистему поповнюють словесні образи часу з експліцитним темпоральним компонентом та семантикою негативної оцінки, що вказує на функції атрактора. Мова йде про мікрополя суспільно-історичного й індивідуально-буттєвого часу. У 20–30-ті та 60–90-ті роки під впливом історико-культурних змін відбувається активне продукування в поетичному мовленні образів з імпліцитним темпоральним компонентом. Таке явище спричинює порушення однорідності субсистеми, що засвідчує функціональний слід репелера, дії якого спрямовані на розхитування аксіологічної однорідності компонентів субсистеми та підтримання синергії позитивної семантики різних оцінних типів (мікрополе природно-космічного часу) [3].

Аналіз сучасної української лінгвокультурології був би неповним без визначення чинників її розгалуженості. Першою й основною причиною такої багатоплановості є те, що цей напрям було сформовано в межах розділів лінгвістики, розвиток яких відбувався поза сучасними когнітивно-дискурсивною та синергетичною парадигмами. Тому вектори лінгвокультурологічних студій відображають особливості дослідницького апарату інших галузей мовознавства. По-друге, лінгвокультурологія використовує дані тих наук, які допомагають виявити глибинну асоціативну семантику: за своєю сутністю розглядає напрям мовознавства інтегративний. Л. Кравець висловлює думку про те, що поліаспектність цієї дисципліни пояснює межування українських лінгвокультурологічних досліджень з іншими галузями гуманітарного знання [6]. Представники лінгвокультурології застосовують відомості з таких дисциплін, як лінгвокраїнознавство, етнолінгвістика, лінгвістика тексту, семасіологія, ономасіологія, лінгвокогнітологія, соціолінгвістика та ін. Розглядаючи мовно-культурні зв'язки, слід враховувати також дані психології, соціології, історії, менталітетознавства, етнології й етнографії, а також природничих наук.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в основі розмежування напрямків лінгвокультурології перебуває методологія, яку визначають лінгвістичні парадигми, методи дослідження мовно-культурних співвідношень. Нині у вітчизняному науковому просторі функціонують етнолінгвістичний, стилістичний, соціолінгвістичний, когнітивний, синергетичний та інші аспекти лінгвокультурологічних студій. Перспектива наукових пошуків в означеній площині полягає в подальшому уточненні системної типології напрямків лінгвокультурологічних студій.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка: учебное пособие. Москва: Флинта-Наука, 2010. 288 с.
2. Беценко Т. П. Аналіз художнього тексту: лінгвокультурологічний підхід. *Записки з українського мовознавства*. Одеса: Астропринт. 2017. Вип. 24 (1). С. 247–253.
3. Бондаренко А. Образна семантика темпоральності українських поетичних текстів ХХ століття: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. 392 с.
4. Бондаренко А. Темпоральність у поетичній мові ХХ століття: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2013. 324 с.
5. Воркачов С. Российская лингвокультурная концептология: современное состояние, проблемы, вектор развития. *Известия РАН. Серия литературы и языка*. Москва: Наука, 2011. Т. 70, № 5. С. 64–74.
6. Кравець Л. Лінгвокультурологія. *Енциклопедія сучасної України*. Київ: Видавництво енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 17. С. 389.
7. Мацько Л. Лінгвокультурологічний аналіз. *Українська мова в освітньому просторі*: монографія. Київ: Видавництво НПУ, 2009. С. 348–365.
8. Ставицька Л. Українська мова без прикрас. *Український жаргон*: словник. Київ: Критика, 2005. С. 9–19.

References

1. Alefirenko N. (2010). *Lingvokulturologiia. Tsennostno-smyslovoe prostranstvo jazyka: uchebnoe posobie* [Linguocultural studies. Values and meanings of language: a manual]. M.: Flinta-Nauka [In Russian].
2. Betsenko T. (2017). *Analiz khudozhnogo tekstu: lingvokulturolohichnyi pidhid* [Analysis of a fiction text: linguocultural approach]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*, 24(1). Odesa: Astroprynt. Pp. 247–253. [In Ukrainian].
3. Bondarenko A. (2017). *Obrazna semantyka temporalnosti ukrainskykh poetychnykh tekstiv XX stolittia: monohrafiia* [Image semantics of temporality in Ukrainian poetic texts of the 20th century: a monograph]. Nizhyn: Publisher M. M. Lysenko. [In Ukrainian].

4. Bondarenko A. (2013). *Temporalnist u poetychnii movi XX stolittia: monohrafiia* [Temporality in the poetic language of the XX century: a monograph]. Nizhyn: Publisher M. M. Lysenko [In Ukrainian]

5. Vorkachov S. (2011). Rossiiskaia lingvokulturnaia kontseptologija: sovremennoe sostoienie, vector razvitiia [Russian linguocultural conceptology: current state, vector of development]. *Izvestiia RAN. Serii literaturny iazyka*, Vol. 70, 5. Pp. 64–74. [In Russian].

6. Kravets L. (2016). *Lingvokulturolohiia* [Linguocultural studies]. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. Vol. 17. P. 389. Kyiv: Vydavnytstvo entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy [In Ukrainian].

7. Matsko L. (2009). *Lingvokulturolohichniy analiz. Ukrainaska mova v osvithnomu prostori: monohrafiia*. [Linguocultural analysis. Ukrainian language in education: a monograph]. Kyiv: Vydavnytstvo NPU [In Ukrainian].

8. Stavyska L. (2005). *Ukrainska mova bez prykras* [Ukrainian language as it is]. *Ukrainskyi zharhon: slovnyk*. Kyiv: Krytyka. Pp. 9–19. [In Ukrainian].

A. I. Bondarenko

Doctor of Philology, Professor of the Department of Ukrainian Language and Methodology of Its Teaching, of the Nizhyn Mykola Gogol State University
email: alla_bon@ukr. net

Main aspects of Ukrainian linguocultural studies

The article outlines the contribution of Ukrainian scholars to the development of linguocultural studies as a discipline. It provides a summary of Ukrainian linguists' experience gained in the process of acquiring linguocultural knowledge. The author singles out the main aspects of linguocultural studies, including the ethnolinguistic, the stylistic, the sociolinguistic, the cognitive, the synergetic and other approaches. The most prominent works by Ukrainian scholars are classified according to their approach; the novelty and mechanisms of research are described and their role in sociocultural change is pointed out. The author describes the contribution of Ukrainian scholars to developing the linguocultural terminology and research methods as well as explanation of new linguocultural phenomena. The article indicates ways of solving the problems that arise in the analyzed discipline. The multidimensional character of linguocultural studies is identified and explained by the history of the field and its gradual development within other areas of linguistics; its systemic relationship to linguistic paradigms; and, finally, its integrative specificity and connections with a number of neighboring disciplines. The author outlines the prospects of further scientific inquiry in linguocultural studies aimed at the development of a terminological system and specific research methods.

Key words: *Ukrainian linguocultural studies, ethnolinguistic aspect, stylistic aspect, sociolinguistic aspect, cognitive aspect, linguosynergetic aspect, terminological apparatus, research methods.*